

Protocol dyslexie op het Maaswaal College, locatie Oosterweg (vmbo/mavo-plus)

*Vastgesteld directie: 31 januari 2018
Vastgesteld MR: 11 april 2018*

Protocol dyslexie op het Maaswaal College Locatie Oosterweg (vmbo/mavo-plus)

Inhoud

Voorwoord	3
1. Beschrijving van de procedure omtrent dyslexie op het Maaswaal College:	4
- leerlingen met een dyslexieverklaring	
- leerlingen met signalen van dyslexie	
2. Overzicht van de faciliteiten voor leerlingen met een dyslexieverklaring:	5
- faciliteiten	
- acceptatie	
3. Communicatie:	6
- leerlingen	
- mentor	
- docenten	
- ouders	
- coördinator ClaroRead	
- management	
- leercoach	
- orthopedagoog	
4. Bijlage:	
- wat is dyslexie	9
- dyslexie thuis	13
- aangepaste normering spelfouten	15
- afkortingen	16

Voorwoord

Het protocol dyslexie dat voor u ligt is gebaseerd op het Protocol Dyslexie Voortgezet Onderwijs.¹ In dit protocol worden drie uitgangspunten gehanteerd:

- geïntegreerde begeleiding
- het economisch principe (zo veel mogelijk effectiviteit met zo min mogelijk extra inspanning)
- begeleiding gedurende de gehele schoolloopbaan.

Een geïntegreerde aanpak betekent voor het Maaswaal College (MWC) dat extra taalondersteuning in de onderbouw een onderdeel is van de mentorlessen. Het MWC is van mening is dat alle leerlingen baat hebben bij extra ondersteuning op het gebied van lees- en schrijfvaardigheid.

In de bovenbouw wordt deze lijn doorgezet.

De leerlingen met een dyslexieverklaring hebben daarnaast recht op faciliteiten in overeenstemming met de dyslexieverklaring zoals wordt beschreven in hoofdstuk 2 van dit protocol.

Tevens kunt u het traject lezen dat wordt ingezet bij leerlingen met signalen van dyslexie.

Bij vragen kunt u altijd contact opnemen met de leercoach of één van de orthopedagogen op het MWC.

Over dyslexie is de afgelopen jaren veel geschreven.

In dit protocol wordt in een van de bijlages kort beschreven waar leerlingen met dyslexie op kunnen uitvallen. De mate waarin dyslexie de leerprestaties beïnvloedt, is per individu verschillend en het MWC zal proberen om hierbij op maat ondersteuning te bieden.

---

¹ Protocol Dyslexie Voortgezet Onderwijs. 's-Hertogenbosch, KPC Groep/ Nijmegen, Expertisecentrum Nederlands/Tilburg, Werkverband Opleidingen Speciaal Onderwijs, 2004

1. Beschrijving van de procedure omtrent dyslexie op het Maaswaal College

Er zijn twee verschillende procedures omtrent dyslexie op het MWC: één voor leerlingen die **wel** een dyslexieverklaring hebben en één voor leerlingen die (nog) **geen** dyslexieverklaring hebben. De communicatie naar de leerling, de ouders en de docenten staat hierin centraal.

Als een leerling **met een dyslexieverklaring** op school komt, is het van belang dat de faciliteiten waar de leerling gebruik van wenst te maken (afgestemd op de dyslexieverklaring) naar de betrokken partijen worden gecommuniceerd. Dit zijn: de leerling, de mentor, de lesgevende docenten en de ouders.

Daarnaast is er een procedure voor leerlingen die **zonder dyslexieverklaring** op het MWC worden aangemeld, maar waarbij in het onderwijskundig rapport van de toeleverende school wordt gesproken over signalen van dyslexie.

Leerlingen met een dyslexieverklaring

Een dyslexieverklaring is afgegeven door een erkend deskundige met minimaal een BIG-registratie² of door een orthopedagoog-generalist. De verklaring maakt onderdeel uit van het dossier van de leerling. De leerling heeft vervolgens recht op de faciliteiten die in de verklaring staan en die op het MWC worden aangeboden. Er worden verschillende stappen ondernomen.

- Een nieuwe leerling met een dyslexieverklaring wordt aan het begin van het schooljaar uitgenodigd door de leercoach. In dit gesprek wordt de verklaring doorgenomen en er wordt een toelichting gegeven over de faciliteiten die worden aangeboden.
- De leercoach verwerkt vervolgens de gegevens in een actueel overzicht. Dit overzicht wordt geplaatst op It's Learning in de map Zorg Oosterweg. Docenten kunnen dit overzicht op elk gewenst moment bekijken. In het begin van het schooljaar ontvangen alle docenten hierover een mail van de leercoach. Tevens worden de besproken dyslexiefaciliteiten per leerling vermeld in SOM.
- Tijdens de laatste ouderavond van het schooljaar worden de aangeboden faciliteiten door de mentor besproken met de leerling en de ouders. Indien nodig worden de faciliteiten aangepast aan de onderwijsbehoeftes van de leerling, conform de dyslexieverklaring.

Leerlingen zonder een dyslexieverklaring

Als er uit de gegevens van de basisschool / aanleverende school, de toelatingstoets LWOO of uit de leerlingbespreking blijkt dat er signalen zijn van dyslexie dan worden de volgende stappen ondernomen door het MWC:

- De leercoach kijkt het dossier van de leerling om te zien of er voldoende signalen zijn van dyslexie en of de leerling voldoende individuele begeleiding heeft gehad om de hardnekkigheid van de problematiek aan te tonen. Als dit niet het geval is dan moet er eerst individuele begeleiding worden ingezet voordat er aan de diagnostische screening kan worden deelgenomen.
- De leercoach nodigt de leerling uit voor een diagnostische screening, die als doel heeft zo snel mogelijk duidelijkheid te creëren rondom mogelijke dyslexie.
- Aan de ouders wordt middels een brief van de leercoach gevraagd om hier toestemming voor te geven.
- De leercoach en de orthopedagoog beoordelen de afgenomen testen en geven het advies tot wel of niet doorverwijzen naar een instantie die de leerling verder zal testen.

---

² Wie in het BIG-register staat ingeschreven, valt onder het in de wet BIG geregelde tuchtrecht. De Wet op de Beroepen in de Individuele Gezondheidszorg (BIG) regelt de zorgverlening door beroepsbeoefenaren.

Indien er vervolgonderzoek wordt geadviseerd dan kunnen ouders gebruik maken van de samenwerking die het MWC heeft met OPM (Orthopedagogisch Maatschap). Het OPM neemt op school een dyslexietest af tegen een gereduceerd tarief; dit is een overeenkomst die is gesloten met het MWC. Ouders kunnen er ook voor kiezen om zelf een bureau met een BIG-registratie te benaderen voor een onderzoek, maar dan is er geen gereduceerd tarief. Mocht uit het onderzoek blijken dat uw kind dyslexie heeft, dan krijgt hij/zij een dyslexieverklaring.

Een dyslexieverklaring is onbeperkt geldig.
---

2. Overzicht van de faciliteiten voor leerlingen met een dyslexieverklaring

Hieronder vindt u een opsomming van de faciliteiten die het MWC aanbiedt. De mate waarin faciliteiten worden aangeboden is gebaseerd op de individuele dyslexieverklaring en het leerjaar van de leerling. De dyslexieverklaring is afgegeven door een psycholoog of orthopedagoog met minimaal een BIG-registratie of door een orthopedagoog-generalist. Deze laatst genoemde partij heeft geen BIG-registratie en wordt daarom vaak niet vergoed, maar een verklaring wordt wel erkend. De mogelijke faciliteiten zijn in overeenstemming met het protocol dyslexie voortgezet onderwijs.

De faciliteiten die het MWC aanbiedt:

- geen onverwachte leesbeurten.
- extra tijd bij toetsen (25% extra tijd van de totale duur; maximaal 10 minuten per lesuur, tot een maximum van 30 minuten totaal).
- vergroot lettertype: lettertype Arial lettergrootte 12.
Mocht dit onvoldoende zijn, dan adviseert het MWC ouders zelf een leesliniaal aan te schaffen.
- digitale ondersteuning:
  - digitaal leesprogramma ClaroRead bij proefwerken.
  - laptop in de klas (ouders hebben deze zelf gekocht of gehuurd).
  - reading pen voor moeilijke woorden (ouders hebben deze zelf gekocht).
- een aangepaste spellingnormering: maximaal 1 punt aftrek op een 10 puntsschaal; conform de exameneisen (zie bijlage voor uitleg).
- bij alle andere schrijfpodochten wordt conform het taalbeleid gehandeld.

Faciliteiten examenregeling:

- extra tijd (25% van de totale tijd, tot een maximum van 30 minuten).
- gebruik van verklanking van de tekst.

Uitgangspunten betreffende leerlingen met een officiële dyslexieverklaring:

- docenten, leerlingen en ouders moeten op de hoogte zijn van afspraken.
- de docenten moeten zich aan de afspraken (kunnen) houden.
- de school kan niet aan elke vorm van faciliteiten adequaat tegemoet komen.

Acceptatie van dyslexie

Een klein aantal dyslectische leerlingen kan of wil niet aanvaarden dat hij/zij niet net zo gemakkelijk woordjes kan leren of net zo snel en foutloos kan lezen als klasgenoten. Dit kan leiden tot moedeloosheid, de neiging op te geven en negatief gedrag, maar ook tot vermijdingsangst. Vandaar dat een belangrijke taak van begeleiding bij dyslexie bestaat uit aandacht voor deze aspecten die leiden tot acceptatie.

3. Communicatie

Heldere afspraken en naleving hiervan dragen bij aan een actief dyslexiebeleid en kunnen de leerling ondersteunen bij het leren omgaan met zijn of haar dyslexie. Goede afspraken en het benoemen van de verantwoordelijkheid van de verschillende partijen ondersteunen dit.

- Leerlingen

De leerling bespreekt in een gesprek met de leercoach aan het begin van het schooljaar zijn/haar dyslexieverklaring en geeft aan waar hij/zij extra ondersteuning bij nodig heeft.

De leerling wordt door de mentor geïnformeerd over dyslexiefaciliteiten tijdens toetsen.

Leerlingen die nog niet bekend zijn met de digitale ondersteuning worden door de ClaroRead-coördinator uitgenodigd om met het programma kennis te maken, waarna zij kunnen beslissen of ze hier wel of niet gebruik van willen maken.

- Mentor

De mentor is op de hoogte van de dyslexie van de leerling.

De mentor draagt mede zorg voor de acceptatie van de dyslexie van de leerling.

- Docenten

Docenten worden jaarlijks geïnformeerd over het dyslexiebeleid.

Nieuwe docenten en docenten die behoefte hebben aan extra scholing worden door de leercoach geschoold omtrent het dyslexiebeleid.

Alle docenten kunnen op It's Learning in de map Zorg Oosterweg een overzicht vinden met namen van leerlingen met dyslexie en de daarbij behorende faciliteiten.

- Ouders

Nieuwe ouders krijgen een voorlichtingsavond waar het dyslexiebeleid wordt toegelicht.

Ouders worden middels een brief geïnformeerd over de inhoud van de verklaring en de daarbij in te zetten faciliteiten om tegemoet te komen aan de onderwijsbehoeftes van de leerling.

Ouders geven hier schriftelijk toestemming voor.

Ouders van leerlingen die in aanmerking komen voor de screening geven hier schriftelijk toestemming voor. Naar aanleiding van deze screening worden ouders schriftelijk geïnformeerd over het advies.

- Coördinator ClaroRead

De coördinator ClaroRead instrueert leerlingen en docenten over ClaroRead en is het aanspreekpunt met betrekking tot ClaroRead.

- Management

Het management onderschrijft de visie van het dyslexiebeleid.

Het management is op de hoogte van het aantal leerlingen met dyslexie.

De directie beoordeelt en ondertekent de aanvraag van de eindexamenleerlingen voor het gebruik van verklanking van de tekst en extra tijd. De leercoach levert de lijst met faciliteiten aan.

- De leercoach

De leercoach verzorgt een heldere communicatie omtrent dyslexie naar de betrokken partijen.

De leercoach is het aanspreekpunt met betrekking tot dyslexie.

De leercoach verzorgt het faciliteitenoverzicht op It's Learning.

De leercoach test leerlingen met signalen van dyslexie volgens de procedure die is beschreven in hoofdstuk 1 van dit protocol.

De leercoach verwijst leerlingen door voor vervolgonderzoek indien er sprake is van mogelijke dyslexie.

De leercoach verzorgt het programma RT in de klas dat door de mentor wordt uitgevoerd.

De leercoach geeft voorlichting aan ouders, docenten en leerlingen.

- De orthopedagoog

De orthopedagoog overlegt met de leercoach naar aanleiding van de screening bij signalen van dyslexie en schrijft vervolgens een adviesverslag.

Tot slot

Dyslexie is lastig, maar door een actieve en accepterende houding van zowel de leerling als de omgeving kan er goed mee worden omgegaan.

Door veel oefenen verdwijnt de dyslexie weliswaar niet, maar uw kind krijgt wel handvatten en vertrouwen om er mee om te leren gaan.

Voor vragen neem gerust contact op met de leercoach van het Maaswaal College.

juni 2017

Maaswaal College,
locatie Oosterweg (vmbo/mavo-plus)

4. Bijlagen

Bijlage 1. Wat is dyslexie

Een dyslectische leerling is een leerling bij wie officieel dyslexie is vastgesteld. Er is over hem/haar een rapport gemaakt waarin door een erkend deskundige (een psycholoog of orthopedagoog met minimaal een BIG-registratie of door een orthopedagoog-generalist) een diagnose is gesteld. Deze laatst genoemde partij heeft geen BIG-registratie en wordt daarom vaak niet vergoed, maar een verklaring wordt wel erkend.

Een kopie van dit rapport dient in het leerlingdossier te zijn opgenomen.

De volgende definitie van dyslexie is inmiddels algemeen aanvaard:

Dyslexie is een stoornis die gekenmerkt wordt door een hardnekkig probleem met het aanleren en het accuraat en/of vlot toepassen van het lezen en/of spellen op woordniveau.³

Dit betekent dat het gaat om een ernstige lees- en/of spellingachterstand die hardnekkig is (automatiseringstekort), ondanks voldoende gelegenheid tot leren. Dit tekort uit zich in het voortgezet onderwijs vooral bij complexe taken (lange teksten, functionele schrijfp opdrachten) en in de moderne vreemde talen.

Dyslexie, wat is dat?

Dyslexie betekent letterlijk: moeite hebben met leren lezen. Meestal wordt de term dyslexie in een breder verband gebruikt. Het gaan dan om problemen bij het leren lezen en spellen.

Dyslexie is een veel voorkomend, maar ook hardnekkig probleem. Onderzoekers stellen dat ongeveer 5% van de bevolking last heeft van deze stoornis.

Technisch leesprobleem

Dyslexie is een stoornis in het technisch lezen, niet in het begrijpend lezen. Dyslexie kan het begrijpend lezen wel belemmeren. Dit is het geval als het technisch lezen onevenredig veel aandacht en energie vraagt.

Dyslexie belemmert ook het vlot leren lezen. De meeste leerlingen met dyslexie leren uiteindelijk wel lezen, maar blijven trager lezen. Ze moeten er meer energie in steken en zijn sneller afgeleid dan de gemiddelde lezer. Dat gaat vaak ten koste van het begrip van wat gelezen is.

Hoe herkent u dyslexie?

Het belangrijkste kenmerk van dyslexie is dat er een hardnekkig probleem is bij het aanleren en vlot toepassen van het lezen en/of spellen op woordniveau. Leerlingen met dyslexie hebben veel extra oefening nodig om het (technisch) lezen aan te leren.

Bij allochtone leerlingen die thuis hun moedertaal spreken, is herkenning van dyslexie op de basisschool extra moeilijk. Problemen met lezen en spellen worden vaak toegerekend aan de algehele problemen bij het Nederlands leren.

Algemene kenmerken

Hieronder volgt een opsomming van de meest voorkomende kenmerken van dyslexie.

Leerlingen met dyslexie kunnen moeite hebben:

- om het verschil te horen tussen klanken als m en n; p, t en k; s, f en g; eu, u en ui.
- om de klanken in volgorde te zetten, zoals bij 'dorp' en 'drop' of '12' en '21'.
- om de aandacht te houden bij 'klankinformatie' (gesproken woord).

³ Protocol Dyslexie Voortgezet Onderwijs. 's-Hertogenbosch, KPC Groep/Nijmegen, Expertisecentrum Nederlands/Tilburg, Werkverband Opleidingen Speciaal Onderwijs, 2004
Dyslexie protocol Maaswaal College,
locatie Oosterweg (vmbo/mavo-plus)
september 2017

- met het inprenten van reeksen, bijvoorbeeld tafels of spellingregels.
- met het onthouden van vaste woordcombinaties, uitdrukkingen of gezegdes.
- met het onthouden van losse gegevens, zoals rijtjes, woordjes en jaartallen.

Problemen bij het lezen

De leesproblemen van leerlingen met dyslexie vallen het meest op tijdens het hardop lezen. Sommige leerlingen hebben een traag leestempo en lezen de woorden spellend. Andere leerlingen hebben een hoog leestempo, maar maken daarbij veel fouten door te raden. Er kan ook sprake zijn van een combinatie van beiden.

Problemen bij de spelling

Leerlingen met dyslexie maken langdurig veel spelfouten en hebben, om dat te voorkomen, veel steun nodig van spellingregels. Het kan zijn dat ze één bepaald woord op een bladzijde op verschillende manieren spellen. Leerlingen met dyslexie proberen vaak de spelling van specifieke woorden te onthouden. Dit is een enorme belasting voor het geheugen. Bovendien beklijft de kennis meestal niet, omdat ze het op een ongestructureerde manier in het geheugen opslaan.

Problemen bij het schrijven

Leerlingen met dyslexie schrijven vaak onleesbaar en door hun onzekerheid strepen ze goed geschreven woorden onnodig door.

Bij leerlingen die wel leesbaar schrijven, valt het trage schrijftempo op.

Signalen bovenbouw basisonderwijs

In de bovenbouw van de basisschool is het leesonderwijs er op gericht om leerlingen steeds meer woorden te leren lezen, steeds zelfstandiger te maken en door middel van lezen informatie op te laten doen en hun kennis uit te breiden. De signalen van dyslexie in de bovenbouw zijn te merken aan een toenemende weerstand tegen leestaken en/of toenemende faalangst en kenmerken die opvallen bij a) het hardop lezen, b) de spelling, c) het schrijven en d) taken die te maken hebben met snel benoemen en/of de belasting van het verbale korte termijn geheugen.

A. Bij het hardop lezen valt op dat de leerling:

- te traag leest
- veel spellend leest
- veel fouten maakt door het raden van woorden
- een grote weerstand en/of faalangst tegen leesbeurten ontwikkelt.

B. Bij de spelling valt op dat de leerling:

- veel spelfouten maakt bij vrije schrijfoopdrachten
- vaak fonetisch spelt (letterlijk opschrijft wat hij hoort)
- de spellingregels slecht onthoudt
- zichzelf niet of nauwelijks corrigeert.

C. Bij het schrijven valt op dat de leerling:

- een traag schrijftempo heeft
- vaak een onleesbaar schrift heeft met veel doorhalingen (dit hoeft niet door een motorisch probleem te komen).

D. Bij het snel benoemen valt op dat de leerling:

- problemen heeft met het onthouden van namen of het ophalen van namen uit het geheugen, bijvoorbeeld bij vakken zoals geschiedenis en topografie.

Signalen voortgezet onderwijs

Soms wordt dyslexie pas ontdekt als uw kind al naar het voortgezet onderwijs gaat. Dit kan komen doordat de basisschool het niet heeft herkend, of omdat de leerling zijn mogelijke dyslexie compenseert door zijn cognitieve capaciteiten.

In het voortgezet onderwijs vallen de leerlingen met signalen van dyslexie op omdat ze:

- heel veel nieuwe woorden tegelijk moeten leren en vaak onder tijdsdruk moeten presteren.
- moderne vreemde talen krijgen, waarbij de spellingregels vaak onduidelijk zijn.
- moeite hebben met het aanbrengen van structuur in het huiswerk.

Dyslectische leerlingen in het voortgezet onderwijs hebben problemen met:

- lezen en/of spellen op woordniveau in het Nederlands en nieuwe klank-teken koppelingen en ingewikkelde spellingafspraken in de moderne vreemde talen.
- het snel en accuraat lezen (decoderen) van teksten bij alle vakken.
- het snel en accuraat spellen (coderen) bij functioneel schrijven bij alle vakken.

De oorzaken van dyslexie

De precieze oorzaak van dyslexie weten we nog niet helemaal, maar wel is duidelijk dat het zich afspeelt in de hersenen. Het lijkt er op dat het hersengebied waar klanken aan schrifttekens worden gekoppeld, te zwak is aangelegd of moeilijk bereikbaar is.

De klankcodes worden daardoor onvolledig of incorrect in de hersenen verwerkt en minder goed in het geheugen opgeslagen. Het gevolg is dat deze ook minder goed uit het geheugen zijn op te halen om gekoppeld te worden aan het woordbeeld.

Duidelijk is dat mensen met dyslexie problemen hebben met de fonologische verwerking van taal en/of het snel benoemen van woorden.

Erfelijkheid

Het staat vast dat bij dyslexie sprake is van een erfelijke factor. Een kind dat één ouder heeft met dyslexie, heeft 40 tot 50% kans er ook aanleg voor te hebben. Bij twee dyslectische ouders ligt dit percentage rond de 80%.

Welke gevolgen heeft dyslexie?

Het niet snel kunnen technisch lezen en spellen heeft ernstige gevolgen in deze 'talige' maatschappij, waarin veel gelezen en geschreven moet worden. De belangrijkste gevolgen van dyslexie voor een kind zijn:

- Belemmeringen in het onderwijs

In het onderwijs moet veel gelezen en geschreven worden. Dit heeft ernstige gevolgen voor het volgen van onderwijs en belemmert leerlingen met dyslexie om hun capaciteiten te ontwikkelen. Veel leerlingen met dyslexie kiezen ook een onderwijsniveau dat lager is dan ze op grond van hun intelligentie aan kunnen.

- Sociaal-emotionele problemen

Dyslexie kan het gevoel van eigenwaarde van een leerling zwaar ondermijnen. Het kan tot frustraties leiden als de leerling voldoende intelligent is, maar het technisch lezen niet onder de knie krijgt, terwijl dit bij klasgenootjes probleemloos lijkt te verlopen. Ook kunnen motivatieproblemen ontstaan waardoor leerlingen geen zin meer hebben om het lezen te blijven oefenen, terwijl zij juist extra oefening nodig hebben om een minimaal leesniveau te halen.

- Vooroordelen

Voor alle duidelijkheid: dyslexie is beslist geen luiheid van leerlingen, geen gebrek aan intelligentie en geen modeziekte die bedacht wordt door veeleisende ouders. Ook is dyslexie geen speciale gave. Al kunnen leerlingen met dyslexie net als andere leerlingen wel talenten hebben op andere gebieden. Het is dan de kunst die talenten een kans te geven.

- Onzichtbare handicap

Dyslexie heeft niet alleen gevolgen voor het leren van de talen, maar ook voor vakken waarbij veel gelezen moet worden. Leerlingen met dyslexie moeten daar, in vergelijking met hun klasgenoten met eenzelfde intelligentie, onevenredig veel energie in steken. Het is daarom van belang bij alle vakken rekening te houden de lees- en spellingproblemen.

De gevolgen van dyslexie spelen niet alleen op school, maar ook tijdens een studie of beroepsopleiding en later op de werkvloer. In de huidige maatschappij is dyslexie dan ook een serieuze handicap/belemmering.

Meer informatie over dyslexie kunt u vinden op de website www.steunpuntdyslexie.nl. Daarnaast kunt u contact opnemen met de leercoach van het Maaswaal College.

Bijlage 2. Dyslexie thuis

- Uw kind steunen

Het is fijn als uw kind zich thuis wat kan ontspannen, zich begrepen en gehoord voelt en zijn/haar verhaal kwijt kan. Emotionele steun is essentieel om te voorkomen dat kinderen met dyslexie in de knel komen. Ouders spelen hierin een grote rol.

Het is daarom belangrijk om open over alle aspecten van dyslexie te praten. Als de prestaties op school tegenvallen, voorkom dan dat uw kind het gevoel krijgt een teleurstelling te zijn voor u als ouder(s). Als uw kind dat voelt, zal het minder geneigd zijn om thuis emoties te uiten.

Vraag uw kind dus niet alleen 'wat heb je gedaan op school?' Maar vooral ook 'vond je het leuk op school?' Focus niet te veel op de leerprestaties, luister zonder vooringenomenheid naar uw kind en sluit een gesprek altijd positief af.

Dyslexie gaat nooit helemaal voorbij, maar ouders kunnen door een actieve bijdrage hun kind wel handvatten aanleren om beter met de dyslexie om te gaan.

Het advies is om dagelijks met uw kind minimaal 30 minuten te oefenen met taal en/of lezen (bijvoorbeeld door voor te lezen, samen de krant te lezen, zinnen tijdens het lezen af te maken, enz.).

Hieronder staan tot slot een aantal tips en websites vermeld die uw kind kunnen ondersteunen op het gebied van dyslexie.

- Nederlands

Juf Melis is docente Nederlands op een school voor voortgezet onderwijs. Haar website www.jufmelis.nl is een leuke website om te oefenen met de Nederlandse taal.

Uw kind kan spelling, grammatica, woordenschat en uitspraak oefenen op zijn/haar eigen niveau.

Daarnaast zijn www.digischool.nl en www.interactica.com veelzijdige websites met taal oefeningen en taalspelletjes maar ook informatie over poëzie en het schrijven van brieven.

Via de website www.beterspellen.nl kunnen kinderen in het voortgezet onderwijs oefenen met spelling.

- Woordjes leren

Voor leerlingen met dyslexie is het leren van rijtjes en woordjes erg moeilijk. Het leren gaat gemakkelijker door bijvoorbeeld ergens een liedje van te maken of oefenstof in beelden of schema's vast te leggen.

Op internet staan diverse websites die uw kind kunnen helpen bij het leren van rijtjes en woordjes.

Bekijk samen met uw kind websites en ontdek welke methode het beste aansluit bij de leerstrategie van uw kind. Informeer daarnaast bij de docenten op welke manier uw kind de woorden krijgt aangeleerd.

Voorbeelden van websites zijn:

www.wrts.nl: een gratis online overhoorprogramma.

www.teach.nl: Teach 2000 is een online overhoorprogramma voor o.a. Engelse woordjes.

www.ezelsbruggetje.nl: een website met veel voorbeelden van ezelsbruggetjes.

- Pre-teaching

Tijdens de vakantie, maar ook gedurende het schooljaar, kunt u uw kind helpen door de klas steeds één thema voor te blijven. Dit wordt pre-teaching genoemd. Door deze voorsprong zal uw kind met meer vertrouwen naar school gaan, omdat het weet wat er gaat gebeuren. Daarnaast blijft het voordeel van het herhalen gehandhaafd. Bespreek bij pre-teaching alvast het nieuw te behandelen onderwerp thuis voor, activeer voorkennis door te praten over wat uw kind al over dit onderwerp weet en lees eventueel samen al een stukje tekst.

- **Organisatie / planning**

Leerlingen met dyslexie hebben vaak moeite met ordenen en plannen. Ze verliezen het overzicht. Met relatief kleine ingrepen kunt u uw kind al helpen bij het bieden van structuur. Bijvoorbeeld bij de aanschaf van een schoolagenda kunt u rekening houden met de lay-out. Een schoolagenda met weinig afbeeldingen en met veel ruimte om te noteren, geeft uw kind houvast bij het noteren van het huiswerk. Thuis kunt u samen met uw kind zorgen voor een overzichtelijk bureau, een kast voor de schoolboeken enz. zodat hij of zij niet snel wordt afgeleid tijdens het maken en leren van het huiswerk.

Daarnaast zijn er diverse internetprogramma's die uw kind kunnen helpen bij het plannen van het huiswerk. Hieronder een aantal voorbeelden:

- **Computerprogramma Fences**

Fences is een gratis programma dat het bureaublad op de computer in vakjes indeelt, waarbinnen uw kind de iconen kan ordenen. De vakjes kunnen een naam krijgen. Hierdoor kan uw kind snel documenten of programma's vinden.

- **Planner voor huiswerk / toetsen / examens**

Op de website www.time2control.nl/handig.html staat onder andere een weekindeling, een huiswerkplanner, een proefwerkplanner en een examenplanner. Hiermee kan per dag of per week een planning worden gemaakt. Ook op de website www.lereniseenmakkie.nl (zie hieronder) is een huiswerkplanner te vinden.

- **Leren is een makkie**

Op de website www.lereniseenmakkie.nl staan talrijke praktische tips om op de beste manier te leren. Bijvoorbeeld: 'Goed gedoseerd' en 'Hoe bedwing ik paniek?'.

- **Mindmap**

Dit is een manier om vlotter en met beter resultaat te studeren. Hierbij worden kernwoorden en verbanden, die bij het thema horen, structureel in een schema weergegeven. Onder andere op de website www.lereniseenmakkie.nl is uitleg te vinden over het maken van een mindmap.

- **Voorleesstem**

Als een website niet voorgelezen kan worden, kan een voorleesstem van internet gedownload worden op de computer. Hoe dat moet staat op: www.internetvoorsbo.nl.

Bijlage 3. Aangepaste normering spelfouten

Aangepaste normering spelfouten bij leerlingen met dyslexie

De aangepaste normering: maximaal 1 punt aftrek op een 10 puntsschaal; conform de exameneisen.

- 0,1 punten aftrek per spelfout (maximaal 1 fout per woord) tot een maximum van 1,0 punten op een 10 puntsschaal (fouten in de spelling van werkwoordsvormen en overige spelfouten).
- 0,2 punten aftrek bij: twee of meer interpunctiefouten.

Tip: omcirkel de spelfouten t.o.v. het doorstrepen van reguliere fouten.

Veel gemaakte spelfouten

Het meest kenmerkend is dat mensen met dyslexie hun eigen fouten niet als fouten herkennen. Er zit voor hen geen logica in taal. Het foutenbeeld verschilt daarbij per individu. De auditieve verwerking van klanken levert problemen op, dat wil zeggen dat de verwerking van spraakklanken in de hersenen niet optimaal verloopt. Hierdoor kunnen mensen met dyslexie vaak moeilijk verschillen horen tussen klanken in woorden (bijv. heus / huis, schuur / scheur, hoor / hor, veel / vijf). Het uiteenrafelen van een woord in klanken of klankgroepen bij het spellen, (herfst = h-e-r-f-s-t, fietsenmaker = fiet-sen-ma-ker) en het weer samenvoegen hiervan, verloopt problematisch. Dit heet auditieve analyse en auditieve synthese. Door de problemen met het auditief geheugen wordt de letterlijke volgorde van letters, van klanken of zelfs van woorden in een zin niet aangehouden. Dit geldt ook voor de volgorde van cijfers in een getal (17 of 71).

Fouten die veel gemaakt zullen worden door dyslectische leerlingen:

Nederlands:

Verdraaiing bij de volgende letters/cijfers: 6 – 9, b – d, p – q, c – k, c – s, s – z, g – ch, ei – ij, ou – au.

oe – oo – oei – ooi : verwarring, de oe kan ook een eo worden.
u – uu – eu – ui : verwarring, de eu / ui kan ook een ue / iu worden.
i – ie : verwarring, de ie kan een ei worden.
o – oo : verwarring van alle dubbele en enkele klanken.
dorp – drop : plaats verwarring.
brug – burg : plaats verwarring.
weg – gew : plaats verwarring.
heb – beb : klankverwarring.

Engels:

Fonetische spelling: resiev, gurl, wat, wimen.

Veel fouten m.b.t. de apostrof.

Veel fouten m.b.t. (mede)klinkerverdubbeling; miror, flor.

Veel fouten m.b.t. letterverdraaiingen in vaste lettercombinaties; huose, -ie (-ei/-ee/-ea).

Het niet uitspreken van letters kan ertoe leiden dat zo ook niet worden geschreven; w(h)en, t(h)ou(gh)t.

Duits:

Fonetische spelling: biesjen, filaigt, verzoegen.

Hoofdletters van zelfstandige naamwoorden niet correct invullen.

Fouten m.b.t. (mede)klinkerverdubbeling; monaat, monnat.

Fouten m.b.t. letterverdraaiingen in vaste lettercombinaties; truum.

Het niet of verkeerd plaatsen van de umlaut telt.

Bijlage 4. Afkortingen

BIG-registratie	Wie in het BIG-register staat ingeschreven, valt onder het in de wet BIG geregelde tuchtrecht. De Wet op de Beroepen in de Individuele Gezondheidszorg (BIG) regelt de zorgverlening door beroepsbeoefenaren.
ClaroRead	Dyslexiesoftware voor het voorlezen van teksten.
LWOO	Leerweg Ondersteunend Onderwijs.
MWC	Maaswaal College.
OPM	Orthopedagogisch Maatschap, praktijk voor diagnostisch onderzoek en behandeling van leer- en ontwikkelingsproblemen.
Websites	De genoemde websites kunnen onderhevig zijn aan veranderingen.